

Regionalisme in Chiapas, Mexico

De Zapatista beweging

Roderick Tingen
Student nr. : 1574515
Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
21 december 2005

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Hoofdstuk 1 Het doel van de Zapatista beweging	4
Hoofdstuk 2 Gevolgen van het regionalisme voor Chiapas	8
Conclusie	9
Bronvermelding	10

Inleiding

Dit rapport gaat over de vraag welke rol de Zapatista beweging speelt bij het regionalisme binnen Mexico. Om op deze vraag antwoord te kunnen geven is het belangrijk om eerst te weten wat regionalisme is. Hieronder twee omschrijvingen van regionalisme.

Regionalisme is de term die gebruikt wordt wanneer groepen met verschillende religies of etniciteit, met kenmerkende identiteiten, samen leven binnen dezelfde staats grenzen, vaak geconcentreerd in een bepaalde regio. Deze groep van mensen delen sterke gevoelens van verbondenheid (Knox en Marston, 2004, pag 32).

“Regionalisme kan gezien worden als een soort lobbybeweging die de specifieke belangen van een regionale culturele of etnische groep bewaakt” (de Pater et al. 2002, pag 173).

Regionalisme gaat vaak gepaard met het verlangen van de groep om zich af te scheiden van het land waar zij zich in bevinden.

Dit is niet het geval in Mexico, met de Zapatista beweging. Zij willen zich niet als een groep afscheiden van Mexico en een eigen staat ontwikkelen. Wel willen ze autonomie voor inheemse gemeenschappen, daarover meer in het eerste hoofdstuk.

In dat hoofdstuk wordt de Zapatista beweging belicht. Hierin wordt een antwoord gegeven op de vraag wat het doel is van de beweging. Maar ook zal er aandacht worden geschonken aan hoe de beweging is ontstaan, waar ze is ontstaan en waarom juist daar.

Het tweede hoofdstuk zal gaan over de gevolgen van het regionalisme in Mexico. Wat zijn de economische, demografische en agrarische gevolgen?

Ten slotte zal in de conclusie geprobeerd worden de hoofdvraag te beantwoorden.

Hieronder is het onderzoeksplan te lezen, met daarin de probleemstelling, de hoofdvraag en de bijbehorende deelvragen.

Probleemstelling:

Op 1 januari 1994 hoort de wereld voor het eerst van de Zapatista beweging. De dag waarop de NAFTA (North American Free Trade Agreement) het levenslicht ziet, komen de rebellen met het bericht dat ze verschillende steden in het land onder controle hebben. Ze zijn bang dat, door de NAFTA, de kleine graanboeren in Mexico ten onder gaan. Het regionalisme komt opzetten.

Doelstelling:

Inzicht krijgen in de rol die de Zapatista beweging speelt bij het regionalisme in Mexico.

Hoofdvraag:

Welke rol speelt de Zapatista beweging bij het regionalisme van Mexico?

Deelvragen:

- Wat is de Zapatista beweging?
- Wanneer is de beweging ontstaan?
- Waar is de Zapatista beweging ontstaan en wat was de aanleiding van het ontstaan?

- Wat is het doel van de beweging?
- Wat zijn de economische gevolgen van het regionalisme?
- Wat zijn de eventuele demografische gevolgen?
- Wat zijn de agrarische gevolgen?

Hoofdstuk 1

Het doel van de Zapatista beweging

1.1 De Zapatista beweging

De Zapatista beweging is (nog) geen politieke beweging. Dit wordt sterk benadrukt. Het is een zogenaemde 'social movement', oftewel een sociale beweging. De aanhangers zijn voornamelijk boeren.

Om te bepalen wat voor soort beweging het is, is het belangrijk om te weten vanuit welk perspectief er gekeken wordt naar de Zapatista beweging. Is dat vanuit het oogpunt van de aanhangers of juist vanuit het oogpunt van de regering van Mexico?

De aanhangers van de Zapatista beweging zullen zeggen dat het vrijheidsstrijders zijn, terwijl de regering van Mexico en buitenstaanders zullen zeggen dat het een terroristische organisatie is. Dit is zou echter niet geheel terecht zijn, want afgezien van de eerste twee weken van 1994, hebben de Zapatista's nooit geweld gebruikt om hun doel te bereiken. Het is in elk geval te beschrijven als een guerrillabeweging. De naam die de Zapatista's zelf gebruiken voor hun beweging is, Ejercito Zapatista de Liberacion Nacional (EZLN) oftewel, het Zapatista – Leger van Nationale Bevrijding (Zagama, 2003, pag 243). In hun eigen ogen zijn het dus vrijheidsstrijders. Ze willen geen eigen onafhankelijke staat, maar vrijheid ten opzichte van de nationale regering wat betreft de samenwerking met de NAFTA etc. Zelf gebruiken ze ook wel de term "Indian rebel army" (Higgins, 2004, pag 164).

Er is op deze vraag dus geen eenduidig antwoord te geven. Behalve dan dat het een goed georganiseerd leger is, bestaande uit inheemse bevolking met een massale aanhang als basis.

1.2 Ontstaansgeschiedenis van de Zapatista beweging

Het Zapatista – Leger van Nationale Bevrijding (EZLN) ontstaat op 17 november 1983, uit een ontmoeting van drie inheemse mensen en drie 'mestizos. Een 'mestizo' is iemand met gemengd bloed, half Spaans en half Indiaans. Een van deze 'mestizo's' was Marcos (zie figuur 1). Hij wordt later de leider van de Zapatista beweging en is nu beter bekend als 'subcomandante' Marcos.

In het eerste jaar is de groep vooral actief in de bergachtige terreinen van Chiapas om daar de mensen verhalen te vertellen over de historie van Mexico en om ze literaire kennis bij te brengen. Marcos wordt steeds geliefder bij de inheemse bevolking. Hij integreert volledig in het leven van de inheemse bevolking en zet zich in, in de gewapende formaties die patrouilleren ter zelfverdediging van de inheemse boeren. Hij leert de verschillende inheemse talen en de verhalen van de geschiedenis van de verschillende inheemse volkeren. Zo krijgt hij steeds meer sympathie van de inheemse boeren bevolking.

In 1986 heeft de groep twaalf leden, waaronder elf inheemse mensen en Marcos, die later vergezeld werd door nog twee andere 'mestizo's'.

Aan het eind van 1986 was de aanhang sterk gegroeid en kon de gewapende groep voor het eerst een dorp binnen trekken zonder weerstand.

De populariteit van de beweging is te verklaren uit het feit dat de beweging is ontstaan in de ruige, bergachtige streek van Chiapas en niet in een stad of universiteit. Het is vanaf het begin een organisatie die dicht bij de inheemse bevolking staat. En dat het is ontstaan in 'la montana' zoals de inheemse bevolking het gebied noemt, werkt zeer positief voor de beweging. In dat gebied ligt een rijke historie van de Maya's waartoe deze inheemse

bevolking behoort, hier leven de 'spirits' van de voorouders en hier heeft Emiliano Zapata geleefd, de persoon waar de Zapatista beweging naar is vernoemd.

De politieke boodschap van de beweging werd niet direct begrepen, maar hierop nam Marcos actie. De boodschap werd vertaald in de verschillende inheemse talen en hierdoor ontstond er een hechtere band tussen de leider en de massa. En dit zorgde voor een algemene, democratische organisatie.

De beweging werd door de jaren heen steeds populairder en was in de periode 1988 – 1989 gegroeid van 80 naar 1300 gewapende sympathisanten.

De beweging groeide nog verder en in 1994 komt uit hoe goed deze organisatie in elkaar zit, als ze de Zapatista – opstand beginnen op 1 januari (Harvey, 1998, pag 164 – 168).

1. Subcomandante Marcos (<http://www.spiegel.de/img/0,1020,92688,00.jpg>)

1.3 Het gebied van de Zapatista beweging

Zoals in de vorige paragraaf ook al naar voren kwam, is de Zapatista beweging ontstaan in de Mexicaanse staat Chiapas. Deze regio ligt in het zuiden van Mexico en grenst aan Guatemala en is op bepaalde plekken na een zeer bergachtig en ruig terrein. Alleen de kuststrook in het zuiden is minder bergachtig. In het oosten bevindt zich de Lacandon jungle, waar de Zapatista's zich schuil houden. Het gebied heeft een oppervlakte van 74.211 km² en heeft 3.920.500 inwoners. De bevolking bestaat voornamelijk uit arme boeren. De staat heeft het hoogste percentage ondervoeding van Mexico en de laagste HDI – score van Mexico. Dat wil zeggen dat de staat de meeste armoede en analfabetisme kent. Er is weinig onderwijs en een lage levensverwachting (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Chiapas>).

Kaart zie volgende pagina.

2. Kaart van Chiapas (http://www.chiapas.ch/hg_frame2.php?loc=chiapas)

1.4 De aanleiding van het ontstaan van de Zapatista beweging

De aanleiding voor het ontstaan van de Zapatista beweging, was dat er behoefte was aan zelfverdediging ten opzichte van de onderdrukking van de regering (Harvey, 1998, pag 165). Pas later ging de ontevredenheid over de achterstelling van de regio en het gevaar van de NAFTA een rol spelen.

In Chiapas heerste en heerst de grootste onvrede ten opzichte van de regering, doordat het de minst ontwikkelde regio van Mexico was en is. En rond de jaren '90 was de bedreiging van de NAFTA voor deze regio het grootst. In Chiapas lagen de zogenaamde 'ejido's'. Dit is een systeem van gemeenschappelijke landbouwgronden. Doordat de regering van Mexico besloot om zich aan te sluiten bij de NAFTA, werd dat een bedreiging voor deze 'ejido's'. Door de invoering van de NAFTA werd de Mexicaanse economie gebaseerd op liberalisme en individuele eigendomsrechten en daar passen gemeenschappelijke landbouwgronden niet bij. De gemeenschappelijke gronden waren voor de economie niet goed, omdat het schaalvergroting in de weg stond en omdat er geen reden was voor innovatief ondernemerschap (Pater et al. 2002, pag 144). Dit zou betekenen dat de arme boeren nog armer zouden worden, doordat ze hun grond zouden verliezen. Ook was de bevolking bang voor de uitbuiting van de bossen van Chiapas door de komst van de NAFTA. Deze oorzaken zijn de aanleiding geweest voor het ontstaan en het voortbestaan van de Zapatista beweging.

1.5 De doelen van de Zapatista beweging

De Zapatista beweging heeft een aantal verschillende doelen. Deze zijn door de jaren heen ook veranderd.

Oorspronkelijk doel: Zelfverdediging ten opzichte van de onderdrukking van de Mexicaanse regering.

Tegenwoordig:

- Handhaving van het 'ejido – stelsel'.
- Bescherming van het regenwoud en andere hulpbronnen tegen exploitatie van andere landen.
- Bescherming van het culturele erfgoed van de inheemse bevolking.
- Bescherming van de eigen culturele identiteit.
- Autonomie voor de inheemse bevolking.
- Democratie.
- Economisch beleid dat de arme bevolking bevoordeeld.

(Knox en Marston, 2004, pag 339) en (Hilbert, 1997)

Hoofdstuk 2

Gevolgen van het regionalisme voor Chiapas

2.1 Economische gevolgen

De economische gevolgen door het regionalisme kunnen zijn dat er nu na lange tijd wel geïnvesteerd gaat worden in de regio van Chiapas.

Door de acties van de Zapatista's op 1 januari 1994, is het duidelijk geworden voor de hele wereld dat deze regio van Mexico op ontoelaatbare wijze wordt genegeerd door de eigen regering. De regering zou kunnen besluiten om nu geld te gaan investeren in de regio onder druk van de rest van de wereld en onder druk van acties van de Zapatista's. Dan zou het regionalisme dus zorgen voor een positieve impuls voor de economie.

Het kan echter ook anders gaan. Doordat de Zapatista's aangeven niet mee te willen doen in een liberale economie, waar geen plaats meer is voor de gemeenschappelijke gronden, kan de regering besluiten om Chiapas volledig autonoom te maken. Dan heeft Mexico niets meer met de regio te maken. De arme boeren houden dan hun grond wel, maar kunnen de oogst nergens verkopen, vanwege de komst van goedkope Amerikaanse landbouwproducten (Zagama, 2003, pag 217).

Een belangrijk gevolg van het regionalisme van Chiapas, is dat door het aanhoudende geweld in de regio, een economische opleving niet kan plaatsvinden. "Het aanhoudend geweld staat een economische opleving van Chiapas in de weg. Het belemmert het functioneren van coöperaties...Het belemmert het ontstaan of de komst van nieuwe bedrijven en de verdere ontwikkeling van het toerisme"(Zagama, 2003, pag 220).

Zo kan het regionalisme zowel positieve als negatieve gevolgen hebben voor Chiapas op economisch gebied.

2.2 Demografische gevolgen

Demografische gevolgen van het regionalisme van Chiapas zijn lastig te bepalen. Wat in ieder geval een gevolg is voor de eigen bevolking, is dat door het regionalisme er spanningen ontstaan in enkele dorpen. In deze dorpen leven dan twee gemeenschappen, de een autonoom en de ander niet. In deze dorpen mag dan de autonome helft geen gebruik maken van bepaalde faciliteiten en de andere, officiële helft, mag dat wel. Dit leidt tot spanningen onder de bevolking (Zagama, 2003, pag 219). Maar dat is niet een echt demografisch gevolg van het regionalisme van Chiapas.

Het regionalisme zorgt in elk geval niet voor een leegstroom van boeren die naar andere delen van Mexico, in de hoop daar meer te kunnen verdienen. De boeren van Chiapas voelen zich door het regionalisme juist verbonden met elkaar en ze zijn dan ook verenigd in bewegingen als het EZLN.

2.3 Agrarische gevolgen

De agrarische gevolgen voor Chiapas als gevolg van het regionalisme zijn voor de bevolking van Chiapas positief. Door het regionalisme wordt er tegen het liberale idee ingegaan om de gemeenschappelijke landbouwgronden op te heffen. Als dat zou gebeuren, dan zou dat het einde betekenen voor de boeren van Chiapas. Dankzij het regionalisme blijft het 'ejido – systeem' gehandhaafd en hebben de boeren van Chiapas nog hun stuk grond gehouden. Als ook in Chiapas de NAFTA voet aan de grond had gekregen dan waren de gemeenschappelijke gronden nu in handen van grootgrondbezitters.

Conclusie

De hoofdvraag waarop nu een antwoord gegeven gaat worden luidde: Welke rol speelt de Zapatista beweging bij het regionalisme van Mexico?

Hierbij werd alleen gekeken naar het regionalisme in de streek Chiapas, waar de Zapatista beweging ontstaan en actief is.

De Zapatista beweging speelt een hele belangrijke rol bij het regionalisme van Mexico.

Voordat de beweging ontstond was er ook al een sterk gevoel van verbondenheid tussen de boeren in Chiapas, maar door het ontstaan van de het EZLN zijn deze gevoelens van verbondenheid omgezet in daden van verbondenheid. Natuurlijk is het niet met zekerheid te zeggen wat er was gebeurd als de Zapatista beweging nooit was ontstaan, maar als de Zapatista's op 1 januari 1994 niets had gedaan, dan had de rest van de wereld nu nog steeds niets geweten van wat er speelt in Mexico. Maar de Zapatista's hebben er niet alleen voor gezorgd dat Chiapas bekend werd bij de rest van de wereld. Het EZLN heeft ervoor gezorgd dat de boeren van Chiapas verenigd zijn in een sterke en goed georganiseerde beweging, die durven te zeggen en te laten zien waar ze voor staan. De eisen, klachten en doelen van de boeren in Chiapas kunnen veel beter gesteld en bekend gemaakt worden met behulp van een organisatie. De boeren hadden destijds behoefte aan bescherming tegen de overheid en het EZLN gaf die bescherming. Nu hebben de boeren behoefte aan een gestructureerde organisatie met een sterke leider om hun belangen te behartigen en ook nu doet de EZLN dat voor de boeren. Maar wel met behulp van die boeren.

Het gaat te ver om te stellen dat zonder het EZLN er geen regionalisme was geweest in Mexico, dat is ook niet zo. Maar zonder het EZLN was het regionalisme van de bevolking van Chiapas nooit zo sterk geweest. Zonder de Zapatista's waren de gemeenschappelijke landbouwgronden verdeeld onder grootgrondbezitters en was het culturele erfgoed van de inheemse bevolking verloren gegaan. Het EZLN heeft een zeer belangrijke, bindende rol voor het regionalisme van Mexico, Chiapas.

Bronvermelding

Boeken

Harvey, N. (1998), *The chiapas rebellion, The struggle for land and democracy*. Durham en Londen: Duke University Press

Zagama, B. (2003), *Casino Mexico, Winnaars en verliezers van de globalisering*. Amersfoort: Drukkerij Wilco

Higgins, N.P. (2004), *Understanding the Chiapas rebellion, Modernist visions & the invisible indian*. Austin: University of Texas press

Dominguez, J.I., R. Fernandez de Castro (2001), *The United States and Mexico, Between partnership and conflict*. Londen: Routledge

Preston, D.A. (1980), *Environment, Society, and Rural Change in Latin America, The past, present, and future in the countryside*. Chichester, New York, Brisbane, Toronto: John Wiley & Sons

Wiarda, H.J., H.F. Kline (1985), *Latin American Politics and Development*. Boulder: Westview Press

Pater, B. de, P. Groote, K. Terlouw, e.a. (2002), *Denken over regio's, Geografische perspectieven*. Bussum: Uitgeverij Coutinho

Knox, P.L., S.A. Marston (2004), *Human Geography, Places and Regions in Global Context*. New Jersey: Pearson

Webpagina's

<http://home.planet.nl/~roeli049/zapati1.htm>

<http://flag.blackened.net/revolt/zapatista.html>

http://flag.blackened.net/revolt/ws99/ws56_zapatista.html

<http://flag.blackened.net/revolt/mexico/ip/wom.html>

http://flag.blackened.net/revolt/mexico/ezln/marcos_interview_jan94.html

<http://en.wikipedia.org/wiki/Chiapas>

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Chiapas>

<http://www.uff.br/mestcii/cleaver.htm>

http://www.chiapas.ch/hg_frame2.php?loc=chiapas